

ИСТОРИЯ ЗА КЪЩА В ТРИ ДЕЙСТВИЯ

22 ГОДИНИ ОТ
ЖИВОТА НА MAISON
A BORDEAUX

Проект ОМА - Рем Колхаас, интериор PaulinPaulinPaulin, текст Цветана Шункова, снимки Hans Werlemann, Marco Cappelletti

В началото на 90-те години Жан-Франсоа Лъомоан – издател и видна фигура в културния живот на Бордо, живее със семейството си в стара и много красива къща в историческия център на града. Когато едва оживява в тежка автомобилна катастрофа и остава прикован към инвалидна количка, тесните улички на средновековния град и старинният му дом се превръщат в затвор за него. През 1994 семейството купува един хълм в околностите на Бордо и се обръща към вече известния холандски архитект Рем Колхаас с молба да проектира дом, където собственикът ще може се движи свободно. А той казва на архитекта: „Обратно на това, което може би очаквате, аз не искам опростена къща. Искам да е сложна, защото тя ще определя моя свят.“

Рем Колхаас разбира заданието повече от добре. Проектът, който създава за необичайния си клиент, и до днес остава една от най-емблематичните къщи на всички времена. Вместо да предложи едноетажна постройка, за да улесни движението на инвалидната количка, той проектира екстремна триетажна структура, нещо като три къщи една над друга. Най-долното ниво, частично вкопано в хълма, води към оградена „японска“ градина. Тук протича по-интимният живот на фамилията – готвене, хранене, гледане на телевизия. Второто ниво е на равнището на терена и е изцяло остъклено. То представлява огромна тераса - дневна, която от едната си страна прелива

В ливадата на двора и открива великолепна гледка към долината на Гарона и Бордо. Третото ниво, изместено спрямо второто, сякаш виси във въздуха, поддържано само от дебела колона от полиран метал, която на всичкото отгоре не се намира в центъра на къщата. В колоната е скрита спираловидна стълба, която свързва трите нива. Най-горе са спалните зони на родителите и трите деца. Този обем, облицован в Кортенова стомана, е затворен, с кръгли прозорци като корабни люкове, разположени на различна височина. Но сърцето на къщата е кабинетът на собственика. Разположен върху метална платформа с размери 3 x 3,5 метра, той се движи плавно нагоре-надолу между трите нива с хидравличен механизъм. Така, натискайки едно копче, Жан-Франсоа Лъмоан може да се спусне в кухнята или в избата за вино, да се установи в центъра на дневната или да се оттегли в спалнята, без да напуска кабинета си, обзаведен с направено по поръчка бюро на белгийския дизайнер Мартен ван Северен. По едната стена на къщата през трите нива се простира огромна библиотека, до която само собственикът има достъп от своята асансьорна платформа, така че може да намери всяка книга без чужда помощ. Накратко, това е първата къща, построена около една инвалидна количка. Архитектът е дал възможност на клиента си да овладее отново ежедневните ритуали, като му е осигурил достъп до всичко, от което има нужда – книги, вино и картини.

Новаторството на Рем Колхаас и конструктора Сесил Балмонд от Агир не остава незабелязано. Къщата се прочува веднага след завършването си през 1998. Още тогава наоколо започват да се навъртат любопитни ценители на архитектурата, често цели автобуси с желаещи да видят необикновената постройка. Налага се дори да сложат бариера, която спира достъпа на коли до къщата. Колхаас получава най-голямата френска архитектурна награда - l'Équerre d'argent, а през 2002 къщата е обявена за сграда с историческо значение във Франция. За съжаление Жан-Франсоа Лъмоан живее само три години в дома, построен специално за него. Умира през 2001. Къщата остава да носи славата си.

ФИЛМЪТ

През 2008 на архитектурното биенале във Венеция един документален филм прави истинска сензация и превръща авторите си в култови фигури в света на архитектурата. Те са италианският архитект Иля Бека и французоиката Луиз Льомоан. Фамилията на гамата не е съвпадение. Луиз е дъщеря на Жан-Франсоа Льомоан, едно от децата, израсли в къщата край Бордо, а филмът, наречен *Koolhaas Houselife*, е посветен на същата тази къща. Но авторите избират да ни я покажат по начин, който няма нищо общо със снимките в архитектурните списания или специализираните филми. *Koolhaas Houselife* не ни обяснява почти нищо за архитектурата на къщата или за Рем Колхаас, въпреки че е направен в разгара на „времето на стархитектите“ – архитектурните звезди със статут на холивудски знаменитости. Главната героиня се нарича Гуадалупе Ачехо и е домашна помощничка. Бойката гама от Испания чисти и поддържа реда в къщата от няколко години, а във филма води зрителя през прочутата сграда, като ни я разкрива от неочаквана гледна точка. В първите кадри Гуадалупе Ачехо тържествено се издига през къщата върху централната платформа под звуците на прочут валс на Щраус. Заобиколена е с оръдията на труда си – голяма прахосмукачка, кофи и четки. Зрителят я следва, докато върши работата си из къщата, и се среща с другата страна на блестящата

архитектура. Виждаме упорити течове, лошо остаряващ бетон, неудобни тесни стълби, неработеща механика. Попътните коментари на Гуадалупе са много смешни заради сблъсъка на „двата свята“, но филмът не е пародия. Тя мърмори: „Ако имах много пари, не бих си купила къща като тази“, но във филма почти не се обяснява защо къщата е именно такава, нито се коментира инвалидността на собственика. Виждаме 24 фрагмента от ежедневието на сградата, в които се появяват и гругите хора, отговорни за поддръжката ѝ – миячите на прозорци, майсторът, който поправя всичко, наречен „докторът на къщата“. Опитът на Бека и Льомоан да приземят голямата архитектура, като я покажат без блясък и величие, в различните ѝ човешки измерения, е забавен и много поучителен. Неслучайно *Koolhaas Houselife* поставя началото на цяла серия документални филми на Иля Бека и Луиз Льомоан, наречена *Living Architecture*, която влиза в колекцията на Музея за модерно изкуство в Ню-Йорк – MOMA, и вече е истинска класика в жанра. А *Koolhaas Houselife* завършва с разговор на авторите с Рем Колхаас, който гледа филма и после - леко стъпсан, разсъждава за „колизията между ежедневието обитаване на една изключителна сграда и противопоставянето на два светогледа“. В резултат къщата става още по-известна.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

Тук на сцената излиза втората дъщеря на Жан-Франсоа Льомоан – Алис. Тя е „сърдитата тийнейджърка“, когато семейството напуска къщата от XVIII век в центъра на Бордо, за да се премести в модерностичния декор на новия си дом. Прекалено млада, за да оцени бруталисткия стил на сградата, тя ненавижда начина, по който бетонът разнася шума от детските стаи из цялата къща. Дразнят я любопитните, които пристигат с автобуси и фотоапарати, за да надничат към дома ѝ. Да не говорим за факта, че това открито пространство, цялото в стъкло, стомана и бетон, е направо опасно за деца - спираловидно стълбище без перила, големи тераси без парапет... По онова време къщата е оскъдно обзаведена – на второто ниво има само няколко дизайнерски стола. Това е продиктувано главно от необходимостта да се осигури свободно движение за инвалидната количка на Жан-Франсоа Льомоан, но и Рем Колхаас е скепичен по въпроса с обзавеждането. Според него в това пространство – стъклена кутия, плуваща в природата, всяка мебел би изглеждала „или твърде традиционна, или прекалено дизайнерска, прекалено модерна, твърде винтидж, прекалено красива, прекалено евтина...

неизбежно „прекалено“.

След смъртта на бащата на Алис къщата остава същата, но почти две десетилетия по-късно майка ѝ - Елен Льомоан, която продължава да живее там, разрешава да бъдат направени промени. През 2019 в прочутата къща е реализиран посмъртно най-големият проект на легендарния френски дизайнер Пиер Полен. Алис Льомоан е омъжена за единствения му син – Бенжамен, но това не е единствената връзка между двете семейства. На младина майката на Алис е работила за Полен като колорист на тъкани. Именно в дома на семейство Льомоан Пиер Полен и Рем Колхаас се срещат за пръв път на тържественото откриване на къщата през 1998. Десет години по-късно, месеци преди смъртта на Полен, двамата разговарят с куратора Ханс Улрих Обрист в Милано по време на дискусиите за архитектура и дизайн AVITARE Talks. Тогава Полен споделя съжалението си, че най-големият му проект, наречен „Програмата“, остава нереализиран. Става дума за модулна система от 26 части, която според Полен може изцяло да замени традиционните мебели. Тя е създадена в началото на 70-те години на XX век за американската мебелна компания Herman Miller, но така

и не влиза в производство. По волята на съдбата 50 години по-късно синът на дизайнера – Бенжамен и съпругата му Алис Льомоан успяват да възврат живот на „Програмата“ и с участието на Рем Колхаас да обзаведат с нея прочутата къща в Бордо. Те прекарват месеци в работа над интериора, избират 16 елемента от „Програмата“ и ги разполагат в къщата и около нея. Колхаас, като един от пионерите на могулия подход в дизайна, веднага разбира, че системата на Полен може „да реши въпроса, на който ние тогава не успяхме да отговорим - как да обзаведеш къща, построена като чиста архитектура.“ Той преработва алуминиевия под на второто ниво, за да съвпадне с модула на мебелите на Полен. Сега платформата-кабинет представлява гигантска мебел - Ensemble Dipe, съставена от 12 части, които следват линиите на човешкото тяло. Когато се издигне от кухнята до нивото на дневната, платформата се слива с цяло море от компоненти на „Програмата“. Друга част от елементите на този опус тагнит на Пиер Полен са разположени навън, под масивната конзолна „кутия“ на спалните. Така, след много години и причудливи ходове на съдбата, голямата архитектура среща големия дизайн.

22 YEARS OF THE LIFE OF MAISON A BORDEAUX

STORY OF A HOUSE IN THREE ACTS

Project OMA – Rem Koolhaas, interior PaulinPaulinPaulin,
text Tzvetana Chipkova, photos Hans Werlemann, Marco Cappelletti

In the beginning of the 90ies Jean-Francois Lemoine – a publisher and a prominent figure in the cultural life of Bordeaux, lived with his family in an old and extremely beautiful house in the historic centre of the town. After he almost died in a serious car crash he became confined to a wheelchair and the narrow streets in the middle-age town and his old-time home became his prison. In 1994 the family purchased a hill near Bordeaux and approached the well-known Dutch architect Rem Koolhaas asking him to design a home where the owner could move around freely. This is what he told the architect: 'Contrary to what you might expect, I do not want a simple house. I want a complicated house because it will determine my world.'

Rem Koolhaas understood perfectly well what the assignment involves. The project he created for his unusual client is still the most iconic house of all times. Rather than suggesting a single floor house to facilitate the movement of the wheelchair, he designed an extreme three-floor structure, a kind of three houses one above the other. The lowest level, partially dug into the hill, leads to the enclosed 'Japanese' garden. This is the area for the private life of the family – cooking, eating, watching TV. The second floor is the ground floor and it is fully glazed. It features a huge terrace, which is a living room reaching the lawn and offers a magnificent view over the valley of Gorona and Bordeaux. The third level, slightly shifted to one side, seems to hang in the air, supported only by a thick column from polished metal which is not even in the centre of the house. Inside the column there is a hidden spiraling staircase which connects all three levels. The top floor has the master bedroom and the children's bedrooms. This Corten steel-lined area is closed with round porthole windows positioned at different heights. But the heart of the house is the owner's study. Situated on a 3x3.5 metal platform it moves up and down with a hydraulic mechanism. In this way, just by pressing a button, Jean-Francois Lemoine, can get down to the kitchen or the wine cellar, to sit comfortably in the centre of the living room or to withdraw in the bedroom without leaving his study which features a custom-made desk by the Belgian designer Maarten van Severen. Along one of the walls of the house, at all three levels, there is a huge library which can be accessed only by the owner from his elevator platform so that he can find any book he wants without any help. In short, this is defined as the first house built around a wheelchair. The architect has made it possible for his client to perform his daily routine by securing access to everything he needs – books, wine and paintings.

The innovativeness of Rem Koolhaas and the constructor Cecil Balmond from Arup did not remain unnoticed. The

house became popular as soon as it was finished in 1998. Immediately, curious architecture lovers began to show interest in the building and often full buses with visitors came to see the unusual building. A barrier had to be installed to stop cars from entering the property. Koolhaas was awarded the most prestigious French architecture award l'Equerre d'argent and in 2002 the house was recognized as historic building in France. Sadly, Jean-Francois Lemoine lived only three years in the house built specially for him. He died in 2001. The house remained to bear its glory.

The film

In 2008 a documentary shown at the Architectural Biennial in Venice was a real sensation and made its creators popular names in the world of architecture. Its creators are the Italian architect Ila Beka and the French Louise Lemoine. The surname of the lady is not a coincidence. Louise is Jean-Francois Lemoine's daughter, one of the children that grew up in the house near Bordeaux. The film, called Koolhaas Houselife, was dedicated to the same house. The artists decided to show it in a way which has nothing in common with the photos published in the architecture magazines or specialized films. Koolhaas Houselife does not give much information about the architecture of the house or about Rem Koolhaas, although it was made at the height of 'the time of starchitects' – architectural stars who were of the rank of the Hollywood celebrities. The main character is called Guadalupe Acedo who is the housekeeper. The spirited lady from Spain cleans and maintains order in the house for several years and in the film she takes the viewer around the famous house showing it from an unexpected point of view.

In the first minutes of the film Guadalupe Acedo is going up in the house standing on the central platform accompanied by the music of a popular Strauss waltz. She is surrounded with her tools of labour – a big vacuum cleaner, buckets and brushes. The viewers are following her while she is doing her chores around the house thus getting to know another aspect of the glitzy architecture. We can see persistent leakages, badly ageing concrete, uncomfortable narrow staircases, broken down machinery. The comments Guadalupe makes are very funny because of the clash we see between the 'two worlds', but the film is not a spoof.

She is mumbling: 'If I had a lot of money I wouldn't buy a house like this one.', but nowhere in the film we understand why the house looks like this and the disability problem of its owner is only vaguely mentioned. We see 24 pieces of the everyday life of the building where other people appear who are in charge of its maintenance – window cleaners, the man who can fix almost everything, called 'the house doctor'.

Beka and Lemoine's attempt to ground big architecture by showing it without glamour and grandeur, in its various human dimensions, is pleasant and very enlightening. It is not by chance that Koolhaas Houselife puts the beginning of a series of documentaries made by Ila Beka, Louise Lemoine, called Living Architecture, which is included in the collection of the Museum of Modern Art in New York – MOMA and is now a classic of the genre. 'Koolhaas Houselife' ends with a conversation between the creators and Rem Koolhaas who watches the film and then, slightly overwhelmed, dwells on 'the collision between the everyday existence and one exceptional building and the opposition between two world views'. As a result, the house became even more famous.

Third Act

Here Jean-Francois Lemoine's second daughter – Alice, comes on stage. She is an 'moody teenager' when the family leaves the 18th century house in the centre of Bordeaux and moves to the modernist interior of their new home. Too young to appreciate the brutalist style of the building, she hates the way the concrete resonates sending the noise from the children's room to all corners of the house. She is annoyed by the curious visitors who arrive in busses and bring cameras, peaking inside their home. Not to mention the fact that this open space, all made of glass, steel and concrete, was not safe for children – spiraling staircase without railings, big terraces without railings... At the time the house was scarcely furnished – on the second floor there were just a few designer chairs. The reason for that was the need to provide space for the free movement of the wheelchair of Jean-Francois Lemoine, but Rem Koolhaas was also skeptical about the furniture in the house. He thought that in this space – a glass box floating in nature, each piece of furniture would seem 'either too traditional, too designed, too fashionable, too tasteful, too modernist, too vintage, too

pretty, too cheap...almost always 'too'.'

After the death of Alice's father the house remained unchanged, but nearly two decades later her mother – Helene Lemoine, who went on living in the house, allowed changes to be made. In 2019 the famous building housed posthumously the biggest project of the legendary French designer Pierre Paulin. Alice Lemoine is married to his only son – Benjamin, however, this is not the only connection between the two families. When young, Alice's mother worked for Paulin as a fabric colourist. Pierre Paulin and Rem Koolhaas met for the first time at Lemoine's house for the grand opening of the house in 1998. Ten years later, months before Paulin's death, the two spoke with the curator Hans Ulrich Obrist in Milan during the discussions about architecture and design ABITARE Talks. Paulin said he regretted that his biggest project called 'The Programme' could not be realized. The project is about a 26-piece modular system which Paulin thinks can replace the traditional furniture. It was created in the beginning of the 70ies of the 20th century for the American company Herman Miller but was never produced. As the fate had willed it, 50 years later the designer's son – Benjamin and his wife Alice Lemoine successfully breathed life into 'The Programme' and together with Rem Koolhaas used it to furnish the famous house in Bordeaux. They worked on the interior for months, selected 16 pieces of 'The Programme' and positioned them inside and outside the house. Koolhaas, a pioneering champion of modularity, embraced the project as well. He recognized immediately, he says, that Paulin's system might 'solve the question that we did not answer back then – how to furnish a house that was built as pure architecture. He reworked the aluminium floor on the second level to match Paulin's modular furniture. Now the office-platform is a giant piece of furniture – Ensemble Dune, consisting of 12 pieces, which correspond to the lines of the human body. When the platform climbs up from the kitchen to the living-room level, it merges with an entire host of components from 'The Programme'. Another part of the elements of this opus magnum made by Pierre Paulin are positioned outside under the massive console 'box' of the bedrooms. Thus, after many years of strange twists of fate, big architecture meets big design.

